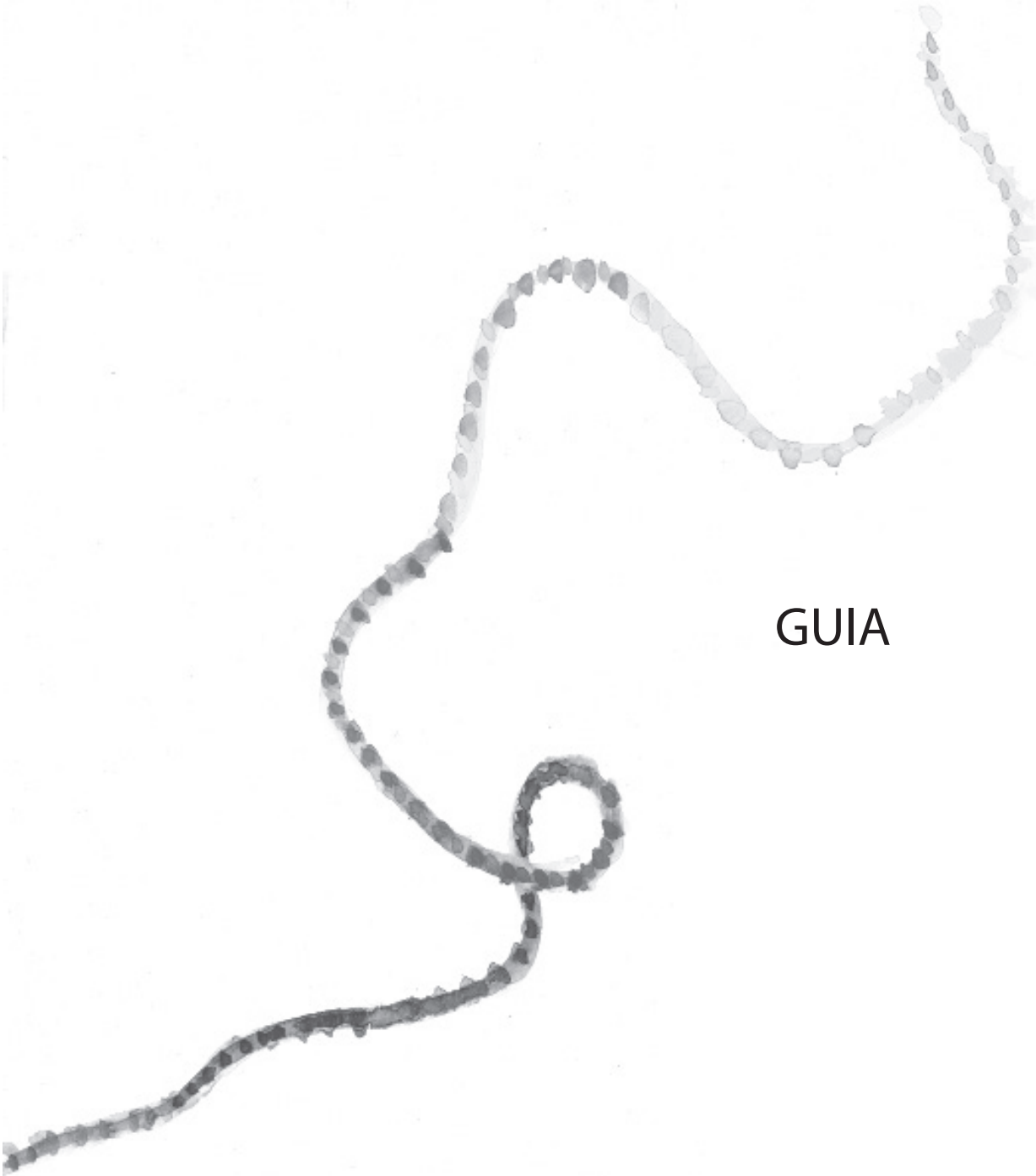

Tot va començar un dia a la platja. La música de l'MP3 va fer una pausa i vaig sentir com la tieta i la mamà parlaven del tiet. S'estava fent proves al metge perquè tenia una tos estranya. La mamà i la tieta estaven molt serioses. Quan la cançó va tornar a sonar vaig perdre la conversa. Què carai passava?

GUIA

Introducció

Aquesta guia està ordenada estructuralment seguint la mateixa seqüència que el conte. I cada pàgina del conte fa referència a un tema. Quan expliquem el conte podem llegir la informació de la guia amb la qual ampliem el contingut dels dibuixos, en funció de les nostres inquietuds o les del lector infant o adolescent.

Cada punt de la guia consta d'una explicació i de dos apartats. L'apartat "EN RESUM" està especialment pensat per a qui necessita llegir la informació ràpidament. L'apartat "PER REFLEXIONAR", en canvi, està plantejat per poder aprofundir en el tema de la mort, alhora que dóna idees per treballar el tema amb els nens i els joves.

Hi ha 16 temes, que són els que segueixen:

1. Tot va començar...
Què vol dir educar?
2. Presentació dels personatges
De què s'assabenta el nen? Comunicació I: actitud i estil comunicatiu familiar.
3. El tiet té una malaltia
Comunicació II: com afrontar la malaltia.
4. Ja no el veiem tant
Visites a l'hospital. Comunicació III: com acompanyar el malalt terminal.
5. Final previsible
Variables que intervenen en el procés de dol: factors de risc i de protecció.
6. El Joan ha mort
La mort en la nostra cultura. Comunicació IV: encarar la mort.
7. Cerimònia
Participació dels infants en els rituals.
8. El dia de després
Què fem un cop a casa? Com abordar algunes qüestions quotidianes.
9. Tornada a la normalitat
Fases del dol. Apunts sobre el dol en nadons i nens de fins a 2 anys.
10. Tinc por
Manifestació del dol en nens petits de 2-6 anys.

11. Anant a ciutat
Manifestacions del dol en nens de 6 a 9 anys.
12. He baixat a les notes
Manifestacions del dol en púbers i adolescents.
13. Donant una volta
La mort des del punt de vista dels nadons i nens petits.
14. A ca la tieta
Visió de la mort dels nens latents.
15. Un dia a casa
Concepte de mort en els púbers i adolescents.
16. Un any després
La vida continua. Dol normal vs. dol patològic.

1. Tot va començar

Què vol dir educar?

Al llarg de la nostra vida, i no pot ser d'una altra manera, hi ha un munt d'esdeveniments que van marcant, dirigint i modelant la nostra manera de fer i d'entendre el món. Aquests fets i vivències, com la mort, una separació, una contrarietat... poden venir de forma sobtada o donant alguna mena d'avís que ens permet anticipar una resposta.

En el cas dels nens això també té vigència, però se li suma un altre factor de vital importància: la capacitat que té el seu entorn de donar una resposta adequada.

Hi ha la tendència, per a mi errònia, de creure que als nens se'ls pot estalviar els patiments: "quan siguin grans ja se n'assabentaran, la vida ja els anirà ensenyant". I sovint els ocultem informació que per a ells també és important per resoldre aquell succés vital que, directament o indirecta, els tocarà de viure.

No em refereixo al fet que siguin dipositaris de qualsevol informació, ni que no els haguem de protegir... sinó que hem de facilitar totes les eines perquè tinguin l'oportunitat de fer un procés de creixement que els serveixi

per seguir afrontant la vida. Cal fer-los el patiment més lleuger, més portador, però no creure que els el podem obviar; senzillament perquè no podem. Viure i gaudir porta inherent la mort i el patiment. El camí potser rau en l'assumpció d'un fet a fi de fer l'altre més ple.

Això és educar: una combinació de dir, fer i sentir.

Com, si no, poden fer un bon partit els jugadors de qualsevol esport? S'entrenen abans, assagen jugades adequant el ritme de l'esforç físic, rebent explicacions tècniques acurades, fomentant l'equip... S'entrenen, però, en comptes de quedar-se a casa reservant els seus potencials per a la "gran final". Així concebo l'educació (vital, quotidiana) dels nens: com si formessin part d'un equip més gran que és la família i per extensió els amics i els mestres. Es tracta de comptar amb cadascun d'ells com un jugador més, però alhora imprescindible.

Així vist sembla fàcil, oi? Però de seguida es complica tot quan entrem en terrenys que per a nosaltres són també difícils d'abordar o no voldríem haver de fer-ho mai, o quan se'ns barregen sentiments profunds i confusos...

Nosaltres, els adults, estem cercant continuadament respostes. Però, a diferència dels petits, tenim l'experiència repetida de trobar sortida: hem emmalaltit i ens hem curat, hem plorat i ens hem refet, hem perdut la feina, la parella i hem aconseguit una altra manera de viure. En definitiva, hem tingut moltes més oportunitats per viure (és el grau de l'experiència), per refer-nos, per trobar alternatives. Per tant, estem més ben capacitats que no pas l'infant.

Això no vol dir que els adults ho sapiguem tot. De cap manera. Qui diu que hem de tenir la resposta sobre tot? Qui diu que hem de ser-ho tot per als nostres nens?

Si acceptem les nostres pròpies limitacions podem descobrir que no comuniquem fets importants als nens perquè ens fa por la seva resposta, dubtem si sabrem acompanyar-los o si ens envairan els nostres propis fantasmes. Per què no demanar ajuda a familiars, amics, mestres, psicòlegs...?

Tot comença, doncs, amb un viatge a la platja, una excursió qualsevol que pot canviar el rumb de la nostra existència. Pot ser que en aquest moment ja la sentim en perill o que sigui el conte que, avui, ens faci pensar i abordar el tema de la mort i la malaltia amb més distància. Sigui com sigui, aprofitem per pensar, per sentir sense por, per compartir amb l'altre i, sobretot, amb els nostres nens.

EN RESUM

- El nen afronta els esdeveniments vitals segons les seves capacitats; però també, i d'una forma molt important, depenent de com l'entorn proper el pugui acompanyar i educar.
- Una bona educació implica una bona comunicació amb els nens: de paraula, de fet i de sentiment.
- Per poder relacionar-nos de forma honesta amb els nens, hem de poder acceptar primer les nostres limitacions ("el nen que portem dins") i confiar en les seves capacitats. No podem estalviar-los el patiment, els hem d'ajudar a afrontar-lo fent-lo més portador.

PER REFLEXIONAR: un exemple de la vida real

Un noi amic d'un metge demana a aquest professional que li expliqui en detall el diagnòstic revelat per unes proves. El metge li diu que està en una fase N.4 d'evolució de la malaltia greu que té i li anuncia el tipus de tractament que caldrà fer. El metge, que sap perfectament què suposa això, creu que donant aquesta i alguna altra explicació tècnica n'hi ha prou; i ho fa amb veu cansada però tranquil·la. Ha estat prudent: potser el pacient no estava preparat per saber-ho, li ha donat informació, però no li ho ha dit tot...

Quan el pacient torna a casa diu a la seva dona que té quelcom molt dolent perquè el metge no li ha volgut dir què tenia, però que amb la cara ja pagava... Ho busquen per internet i confirmen que és un estat terminal de la malaltia amb ben poques possibilitats de sobreviure.

Quan el metge s'assabenta que el malalt sap el diagnòstic es disgusta molt i demana per què calia consultar-ho... Podem veure llavors que és a ell a qui li costa acceptar el pronòstic de l'amic i per això no l'hi ha comunicat, "per estalviar-li el patiment". En aquest cas, el pacient és molt capaç, ha volgut saber i fins i tot pot entendre que l'amic-metge no li pot donar la resposta i la cerca fora.

Qui estalvia patiment a qui? Què faria un nen que volgués saber, si els seus pares li amaguen la informació? A on cercaria resposta als seus neguits?